

NATSUME SOSEKINING “QALB” ROMANIDA O’XSHATISH VOSITALARINING AHAMIYATI

Shuhratova Visola Jamshid qizi

Samarqand Davlat Chet tillar Instituti Sharq tillar fakulteti

ARTICLE INFO.

Kalit soʻzlar:

“Qalb”, roman, oʻxshatish, sensei, qadriyat, kollektivizm, meiji.

Annotatsiya

Ushbu maqolada Natsume Sosekining “qalb” romanida oʻxshatish vositalarining ahamiyati haqida maʼlumot berilgan. Shuningdek, Edo davridagi kollektivizm qadriyatlari, Gʻarb taʼsiri Yaponiyaga koʻp oʻzgarishlar olib kelganligi ham aytib oʻtilgan. Maqolada realizmning oʻziga xos xususiyatlarini topish mumkin. Realizm asosan yozuvchi Natsume Sosekining Kokoro romanida oʻsha davrdagi jamiyat haqiqatini qanchalik yaqin koʻrsatishi bilan tasvirlanganligi aytilgan.

<http://www.gospodarkainnowacje.pl/> © 2022 LWAB.

Ushbu romanda Senseining amakisi qizini Senseyga uylanmoqchi boʻlganida, oilaviy qadriyatning kollektivizmini koʻrish mumkin edi. Uning amakivachchasi aslida Senseni sevmaganligi aniq, lekin oila aʼzosi sifatida oila boshligʻiga boʻysunish uning majburiyatidir, chunki shaxsning ahamiyati guruhdan pastroqdir. Sensei bu qiymatga qarshi boʻlib, u va amakisi oʻrtasida qaytarib boʻlmaydigan ziddiyatni keltirib chiqardi, bu esa amakisini Senseini ajratish uchun ogʻir usuldan foydalanishga majbur qildi.

“Amakim, agar xohlasam, oʻqishni tugatgunimga qadar nikohni qoldirishim mumkinligini aytdi. "Ammo," deb davom etdi u, "biz, aytganidek, "kunni oʻtkazishimiz" va imkon qadar tezroq nikoh stakanlarini almashtirishimiz kerak." Bu qachon boʻlishi kerak, degan savol meni qiziqitirmadi, chunki men kelinga hech qanday qiziqishni his qilmadim. Men rad etishimni takrorladim. Togʻam koʻngli toʻq boʻlib koʻrindi, amakivachcham yigʻlab yubordi. Uning koʻz yoshlari yonimda oʻz oʻrnini bosa olmaganiga afsus koʻz yoshlari emas edi; ular turmush qurishga intilgan va rad etilgan xoʻrlangan ayolning koʻz yoshlari edi. Men uni sevganimdek u ham meni sevishini juda yaxshi bilardim. Men Tokioga qaytdim.” [Kokoro, 60-bob]

Romanda Soseki Senseini amakisining amakivachchasiga uylanish taklifini rad etishga majbur qildi. Agar Sensei amakisining taklifini qabul qilgan taqdirda ham, Sensei taxmin qilganidek, vaziyat unchalik oʻzgarmas edi, "Javob aniq". Nikoh koʻpincha merosni oʻgʻirlash usuli sifatida ishlatiladi. Misol uchun, ularning avlodlari boʻlganida, bola avtomatik ravishda meros oladi. Keyinchalik, agar meros boʻyicha nizo yuzaga kelsa, katta oila kattalar ishni oʻz foydasiga hal qilishlari mumkin edi, bu holda Senseining amakisi. Bu zukkolik usulidan koʻra qoʻpol kuch ishlatish usuli edi, ammo gʻalaba deyarli har doim katta oilalar foydasiga boʻladi. Agar Sensei sudga bermoqchi boʻlsa, agar ish choʻzilsa, u tayyor boʻlishi kerak. Bu holatda, Sensening boshqa tanlovi yoʻq edi, faqat amakisi tomonidan toʻgʻridan-toʻgʻri aldaganligi sababli taqdiriga tan berdi.

“Togʻam hohlagandek amakivachchamga uylansam, moddiy ahvolim yaxshi boʻlarmidi? Javob aniq,

menimcha. Lekin haqiqat shuki, amakim o'z qizini menga majburlamoqchi bo'lgan. U menga bu nikohni oilaning har ikki tomoniga qanchalik mos kelishini yaxshi niyat qilgan holda taklif qilmadi; yo'q, uni harakatga keltirgan narsa shaxsiy manfaatning asosiy maqsadi edi. Men amakivachchamni sevmadim, lekin uni yoqtirmadim. Shunday bo'lsa-da, endi o'ylab ko'raman, men uni rad etish menga ma'lum darajada zavq berganini ko'raman. Albatta, mening rad etishim uning meni aldayotgani haqidagi asosiy haqiqatni o'zgartirmadi, lekin hech bo'lmaganda qurbon sifatida men o'zimni himoya qilishdan mamnun edim. Men unga to'liq o'z yo'lga ruxsat bermadim. Biroq, bu nuqta shunchalik ahamiyatsizki, uni bezovta qilishning hojati yo'q. Sizing tashqi nuqtai nazarinigizga qaraganda, bu ahmoqona o'jarlikdan boshqa narsa emasdek tuyulishi kerak." [Kokoro, 63-bob]

Edo davridagi kollektivizm qadriyatining yana bir shaklini Senseining do'sti K o'zining asrab oluvchi oilasiga kollejdagi o'qigan mutaxassisligi haqida yolg'on gapirganida ko'rish mumkin edi. K ning asrab oluvchi oilasi uning rejasiga to'g'ri kelmaydigan tibbiyotda o'qishini xohlashdi. K ning bo'ysunishi uning asrab oluvchi oilasi va asl oilasi tomonidan uning noroziligiga olib keldi. Individual qadriyat oiladan past, shuning uchun K birinchi navbatda asrab olingan oilasi bilan maslahatlashmasdan o'z qarorini qabul qilganida, bu uning va asrab olingan oilasi o'rtasida katta norozilik va nizolarni keltirib chiqardi.

"Farzand asrab olgan otasi K.ning xatini o'qiganida g'azablanib, ota-onasini shunday aldagan haromning o'qishini moliyalashtira olmayman, degan kuchli javobni yubordi. K menga xatni ko'rsatdi. Keyin u menga o'z oilasidan olganini ko'rsatdi, bu esa uni teng darajada qattiq qoraladi. Shubhasiz, boshqa oila oldidagi qo'shimcha majburiyat hissi uni qo'llab-quvvatlashdan bosh tortish qarorini kuchaytirdi. K o'z oilasiga qaytish yoki farzand asrab oluvchi ota-onasi bilan ularning oilaviy ro'yxatida qolish uchun murosaga kelishga rozilik berish muammosiga duch keldi." [Kokoro, 75-bob]

Shuni ta'kidlash kerakki, Sosekining masalalarda qattiqqo'lligi Konfutsiyning axloqiy majburiyati shundan dalolat beradiki, unda samuraylar ko'p edi. Asl xitoycha va yaponcha qiymat o'rtasida farzandlik taqvosini Konfutsiylilik nuqtai nazaridan biroz farq bor. Yaponlar sadoqatga ko'proq ahamiyat berishadi, chunki ular Bushido/Warrirorning bir qismi bo'lgan yapon axloqiy ruhidan kelib chiqqan. Feodal Yaponiya samuraylar davri va ular uchun Bushido deb nomlangan sharaf kodeksi edi. Bushidoning sakkizta fazilati: solihlik, qahramonlik jasorati, xayrixohlik, hurmat, halollik, sharaf, o'zini tuta bilish, sodiqlik va burch. K ning asrab oluvchi oilasiga qarshi bo'ysunish va yolg'onchilik harakatlari otasi tutgan samuraylik fazilatini buzdi va asl oilasining sha'nini buzdi, asrab oluvchi va asl oilaning ikkala aloqasini buzdi.

G'arb ta'siri Yaponiyaga ko'p o'zgarishlar olib keldi. Shulardan biri, avvalgi davrga nisbatan odamlarning ochiqligidir. Sensei odamlar o'zlarining his-tuyg'ulari bilan ochiqroq bo'lishlarini tasvirlagan. So'z erkinligi Meydzi davrida Yaponiya fuqarolariga berilgan huquqlardan biri edi. Va bu ochiqlik Sensei o'z joniga qasd qilishdan oldin shug'ullangan narsadir.

O'shanda men tanigan odamlar bir oz o'ziga xos bo'lganligi meni hayratga soladi - atrofimda hech kim hech qachon shaxsiy masalalar haqida gapirmagan. Shubhasiz, ko'pchilikning ishonadigan hech narsasi yo'q edi, lekin hatto sukut saqlaganlar ham. Bu sizning hozirgi yoshingizning nisbatan erkinligida sizga eng xos bo'lib tuyulishi kerak. Men buni sizga qoldiraman. Oldingi davrdagi konfutsiylilik yoki shunchaki uyatchanlik shakli. (Kokoro,83-bob)

Meiji davrida inson o'zining shaxsiy huquqiga ega bo'ldi va endi oila tomonidan cheklanmagan. Sensei aytganidek, "Biz erkinlik va mustaqillik davrida tug'ilganlar va o'z-o'zini o'zi bu yolg'izlikni boshdan kechirishimiz kerak. Bu bizning vaqtlarimiz uchun to'laydigan narxdir." (Kokoro, 14-bob). Davr qoidasi va me'yorlari o'zgargan sari jamiyat kollektivizmdan individualizmga o'ta boshladi. Bu, albatta, Soseki o'z romanida ko'rsatgan muayyan ijtimoiy hodisani yaratdi. Biror kishi oilaning fikridan farq qiladigan o'z fikriga ega bo'la boshladi, masalan, birinchi bobda, hikoyachining do'sti uyushtirilgan nikohdan qochish uchun uni yozgi kurortga olib borgan. Avlodlararo ziddiyatlarni keltirib chiqarishdan

tashqari, kuzatilishi mumkin bo'lgan boshqa ta'sir - bu yolg'izlik.

“Men yolg'iz odamman”, deb takrorladi u kechqurun. “Men yolg'izman, lekin siz yolg'iz odam bo'lishingiz mumkin deb o'ylayman. Men kattaman, shuning uchun chora ko'rishga hojat qoldirmasdan yolg'izlikka dosh bera olaman, lekin siz uchun bu boshqacha - siz yoshsiz. Men sizda qilish, harakat qilish istagi borligini his qilaman. Siz o'zingizni biror narsaga qarshi qo'yimoqchisiz.” (Kokoro, 7-bob)

An'anaviy yapon jamiyatining o'zi jamoaviy munosabatlarning kuchli qadriyatlarini qo'llab-quvvatlaydi va mustaqillik va o'ziga ishonish kabi individualizmning bir qancha jihatlari bu qadriyatlarga zid keladi. Shu sababli, Sensei ham, hikoyachi ham boshdan kechirgan yolg'izlik - bu yapon kommunal makonidan zamonaviy individualistik jamiyatga tez rivojlanish natijasida yuzaga kelgan begonalashuv. Meydzi davri sanoat jabhasida, ayniqsa shahar hududida jadal rivojlanishni his qildi. Bu mamlakat landshaftini qanday o'zgartirganligi butun hikoyada aks ettirilgan. Tramvaylar butun roman davomida umumiy mavzu edi sanoatlashtirishni ifodalaydi.

“Bu hudud tramvay liniyasi kirib kelganidan beri butunlay o'zgardi; o'sha paytlarda Arsenalning sopol devori chap tomonda, o'ng tomonda esa tog' yonbag'irlari va ochiq dala o'rtasidagi katta o'tli bo'sh yer bor edi. Men o'tda turib oldimdagi blöfga beparvo qaradim. U erdagi manzara hali ham juda yaxshi, lekin o'sha kunlarda g'arbiy tomon ancha yoqimli edi. Shunchaki bu barglarning chuqur, boy yashilligini ko'rish qalbni tinchlantirdi.” (Kokoro, 64-bob)

Romanda Soseki faqat voqea Tokioda bo'lganida tramvaylar haqida gapirgan va hikoyachi o'z ona shahriga qaytib kelganida hech qachon eslatmagan. Tramvaylar yoki tramvaylar o'rniga, Soseki aytib o'tgan transport usuli Osiyo mamlakatlaridagi an'anaviy transport vositalaridan biri bo'lgan riksha edi. Bu shahar va qishloq o'rtasidagi texnologik tafovutni ko'rsatish uchun hikoya qilingan ikkita hudud o'rtasida kontrast yaratdi.

Oldingi bobda tushuntirilgan tahlilga asoslanib, hikoyada realizmning o'ziga xos xususiyatlarini topish mumkin edi. Realizm asosan yozuvchi Natsume Soseki Kokoro voqeasida o'sha davrdagi jamiyat haqiqatini qanchalik yaqin ko'rsatishi bilan tasvirlangan. Richard Cheyz realizmning xarakteristikasi haqida o'z fikrida realizm "haqiqatni yaqindan va har tomonlama batafsil ko'rsatishi" kerakligini aytdi. Kokoro yapon jamiyatini tasvirlab berdi va ayniqsa madaniyatni ta'kidlab, Yaponiyadagi munosabatlar va o'zgarishlarni Edodan Meiji davriga qadar tasvirlab berdi.

Soseki o'sha paytda jamiyatda avj olgan avlodlar o'rtasidagi ziddiyatni ta'kidladi, chunki Meidji jamiyati taraqqiyot tezligining ta'siri. Keksa avlod va yosh avlod o'rtasidagi munosabatlar qadriyat va nuqtai nazar farqiga olib keldi, bu avlodlararo ziddiyatlarni keltirib chiqardi. Meydzi davridagi o'zgarishlar jamiyatdagi shaxslararo munosabatlarga qanday ta'sir qilishini hikoyachi va uning ota-onasi o'rtasidagi ziddiyatdan ko'rish mumkin. Men va uning do'sti kabi yosh avlodning ota-onalari bilan qarashlari va qadr-qimmatlari farqi ularni begona va boshqacha his qilganini ko'rish mumkin. Yaponiyaning zamonaviylik sari intilishi Yaponiyaning har bir qismida bir xil bo'lmagan, chunki Meiji taraqqiyotining foydalari butun aholiga birdek taalluqli bo'lmagani uchun ma'lum bir qismi ortda qolgan.

Sensei nuqtai nazaridan, Soseki, shuningdek, jamiyatdagi individualizmga nisbatan kollektivizmdagi o'zgarishlar va uning o'sha davrdagi odamlarga nisbatan oqibatlarini o'rganib chiqdi. Soseki o'quvchilarga Edo davrida jamiyatdagi kollektivizm qanday qilib shaxs so'zsiz va unga qaram bo'lishga majbur bo'lganligi haqida tasavvur beradi.

Mustaqillik va o'ziga ishonish kabi individuallik qadriyati ular uchun yangi narsa edi va bu qadriyatlar bilan to'qnashdi. Shuning uchun, yolg'izlikni ta'siri sifatida ko'rish mumkin yapon kommunal makonidan zamonaviygacha jadal rivojlanish individualistik jamiyat. Biroq, Meiji davri unchalik g'amgin emas, chunki G'arb ta'siri Yaponiyaga fuqarolik huquqi, so'z erkinligi va texnologik rivojlanish kabi yangi narsalarni olib keldi, bu esa Yaponiyani Osiyodagi eng kuchli davlatga aylantirdi. o'sha davr. Garchi “Kokoro” muallifning tasavvuridan yaratilgani uchun fantastik roman hisoblansa ham, o'sha

davrdagi dunyo bilan o'xshashliklarni ko'rishimiz mumkin. Yaponiya yana bir bor dunyoga o'z chegarasini ochgan va tashqi dunyoning suvga cho'mgan davri, ayniqsa G'arb ta'siri ularning uzoq barqarorligini buzgan. Shuning uchun, Kokoro fantastik bo'lishiga qaramay, uni real deb hisoblashini inkor etib bo'lmaydi.

Foydalanilgan Adabiyotlar

1. Natsume Soseki "Kokoro", 165 pages, 2006.
2. 大森小館 2009 p.300.
3. Amanullayeva K. M. Badiiy asar konseptosferasi va asosiy konseptlarning tarjimada qayta yaratilishi. Samarqand-2020.
4. Amanullayeva Kamola "Tokio afsonalari", Xaruki Murakami hikoyalarning tarjimalari, 2017, 104b.
5. K. M. Amanullayeva, V. J. Shuhratova, Attention to the State Language in the Educational Process, IJRASET, ISSN: 2321-9653; IC Value: 45.98; SJ Impact Factor: 7.429 Volume 9 Issue XI Nov 2021.
6. Mamatqulova, K. A., Amanullayeva, K. M., & Shuhratova, V. J. qizi. (2022). Considerations for teaching Japanese literature. International Journal of Health Sciences, 6(7), 377–385.
7. Amanullayeva, K. M., Kizi, S. V. J., Botirovna, M. V., & Khudoyberdieva, Z. S. (2022). Expressing Uzbek neologisms in Japanese and Korean languages and using them in literary works as a concept. International Journal of Health Sciences, 6(S2), 13719–13726.
8. V. J. Shuhratova, AN INTERPRETATION OF FANTASTIC IDEAS IN KAZUO ISHIGURO'S BURIED GIANT, GOSPODARKA I INNOWACJE Volume: 22 | 2022
9. K. M. Amanullayeva, Shuhratova Visola Jamshidqizi, THE HARMONY OF CONCEPTS IN KAZUO ISHIGURO'S THE BURIED GIANT, ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal ISSN: 2249-7137 Vol. 12, Issue 02, February 2022.
10. K. M. Amanullayeva, Shuhratova Visola Jamshidqizi, Кузуо Ишигуронинг "Дафн этилган гигант" асарида фантастик ғоялар талқини, "ИНТЕРНАУКА" № 28, Москва.2021, Б.67-68.
11. Shuhratova V. "KAZUO ISHIGURONING "DAFN ETILGAN GIGANT"ASARIDAGI KONSEPTLAR UYG'UNLIGI", So'z san'ati xalqaro jurnali, ISSN 2181-9297, 5 - jild, 3 – son.
12. Amanullayeva K. M., Universal concept as structural formation of the component of Haruki Murakami's novel "Kafka on the Shore" Jour of Adv research in Dynamical & Control Systems, Vol. 12, Issue- 2020 Scopus, Б.1117-1121.
13. Amanullayeva K.M, The literary concept as of the creative process in the literary comprehension, ЎЗМУ ХАБАРЛАРИ. Тошкент-2021. Б.179-181.
14. Amanullaeva Kamola Muminovna national concepts and their literary representation in Haruki murakami's novel "IQ84" Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal)#9(25), 2017.